

Läkemedelsberoendets omfattning och konsekvenser

Cecilia Kruger, MMSc
Studiekoordinator, Doktorand
Läkemedel & Hälsa | Karolinska Institutet

Agenda

- Narkotikaklassade läkemedel
 - Överblick av riktlinjer
- Förskrivning i Sverige
- Läkemedelsberoende
 - Prevalens
 - Risker

Narkotikaklassade läkemedel

Bensodiazepiner

Exempel: diazepam, oxascand,
xanor, iktorivil

Centralstimulerande

Exempel: ritalin, concerta

Bensodiazepinliknande, z-Im

Exempel: stilnoct, imovane (zopiklon,
zolpidem)

Andra preparat

- Pregabalin (Lyrica)

Opioider

Exempel: oxycontin, oxynorm,
citodon, morfin, tramadol, metadon

Aktuella riktlinjer

- Narkotiska läkemedel är aldrig förstahandsval
- Undvik samtidig förskrivning

Bensodiazepiner

Icke-göra vid ångestsyndrom och PTSD

Bensodiazepinliknande,
z-läkemedel

Förskrivning max 30 dagar

Opioider

Ej vid långvarig icke-cancerrelaterad smärta

Förskrivning av narkotika i Sverige: 2021

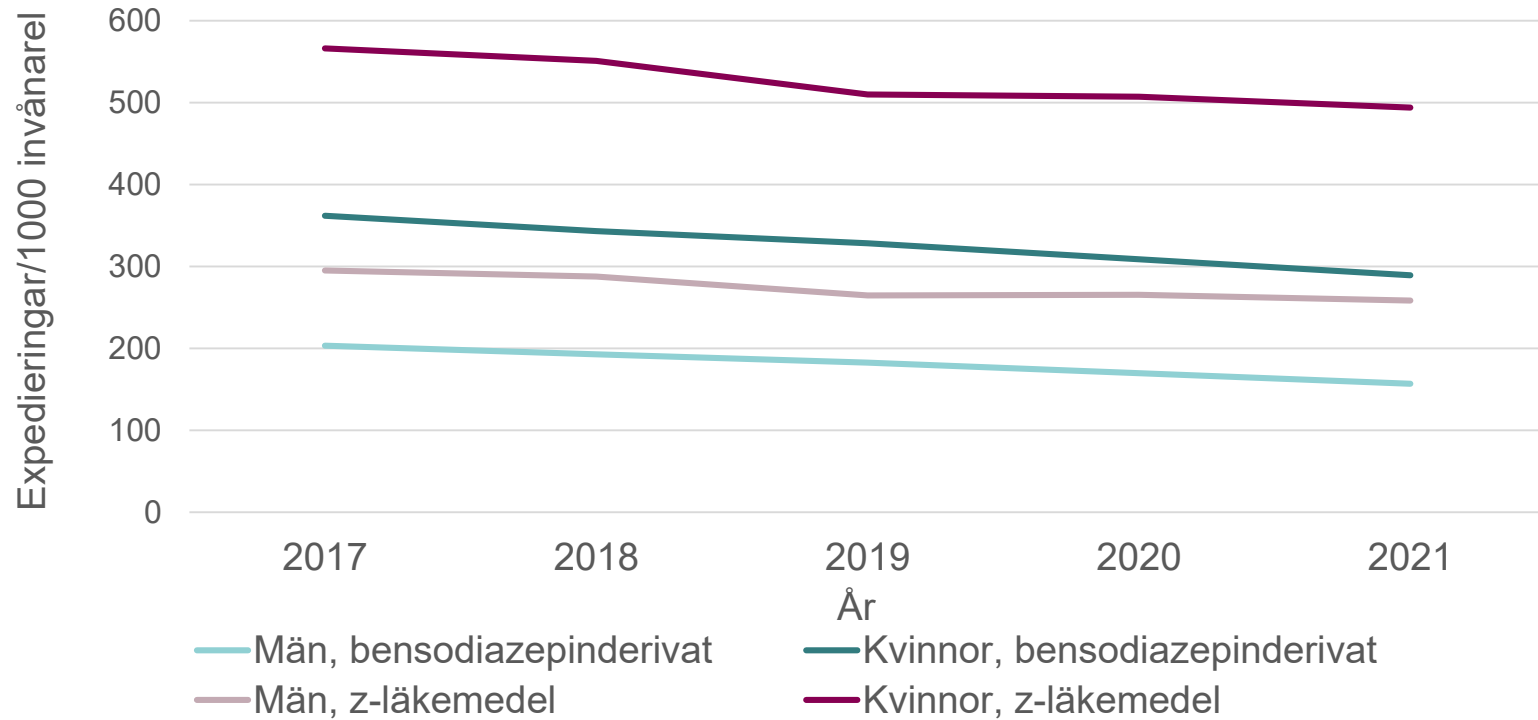

- 7,8 % av befolkningen 17-84 år använde narkotika under året
→ 3,2% i senaste 30 dagarna
- 4,75% använt smärtstillande medel och/eller sömn-/lugnande medel på ett icke-förskrivet sätt

(CAN, 2021)

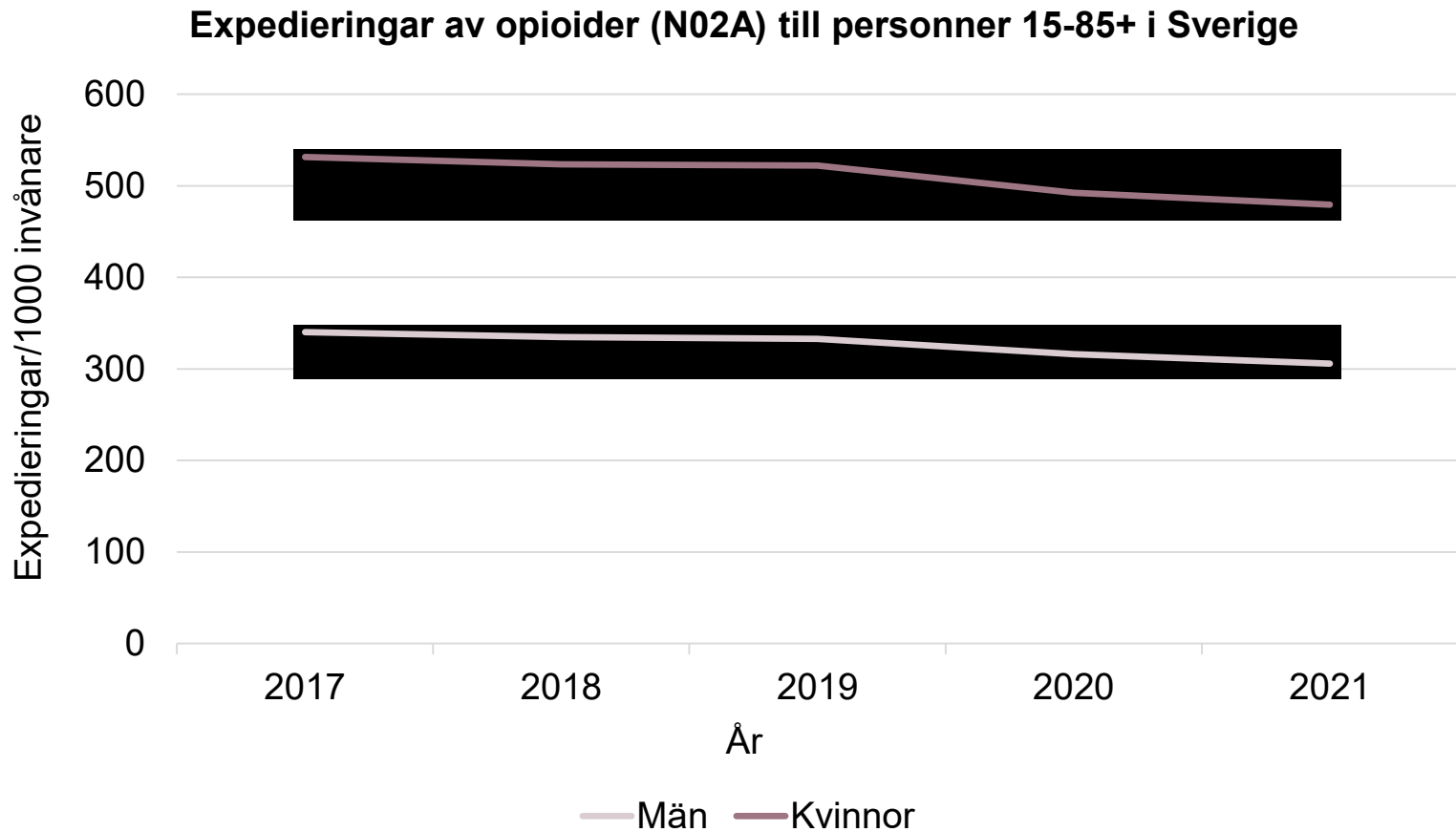
Förskrivning av bensodiazepiner och z-läkemedel till personer 15-85+, Sverige

Expedieringar av bensoiazepiner (N05BA, N05CD) och z-läkemedel (N05CF)

Källa: Socialstyrelsen statistikdatabas för läkemedel

Förskrivning av opioider till personer 15-85+, Sverige

Källa: Socialstyrelsen statistikdatabas för läkemedel

Risker med långtidsanvändning

Bensodiazepiner

- Kognitiv påverkan
- Trafikolyckor
- Fallskador och frakturer
- Mortalitet
 - Andningsdepression, särskild risk i kombination med opioider, alkohol
- Tolerans och beroendeutveckling

Opioider

- Skador på lever och njurar
- Förstoppning
- Sömnstörningar
- Ökad smärkänslighet
 - Opioidinducerad algesi
- Överdoser = död
- Hormonella störningar främst rörande könsspecifika hormoner
- Tolerans och beroendeutveckling

(Chihuri & Li, 2017; Chou et al., 2015; Crowe et al., 2018; Dassanayake et al., 2011; Donnelly et al., 2017; Dowell et al., 2016; Parsaik et al., 2016)

(CDC 2021; Volkow and Blanco 2021; Läkemedelsverket 2017)

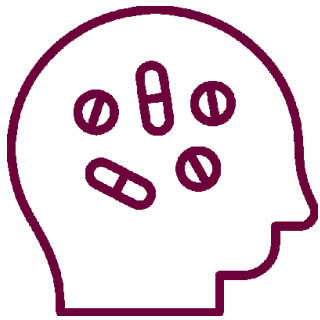
Ett recept eller flera recept?

- Studier har visat att framför allt följande grupper riskerar långtidsanvändning efter ett första recept:
 - Äldre
 - Kvinnor
 - Individer med psykiatriska tillstånd, inklusive beroendesjukdom
- Högre dos och duration på recept ökar risken

(Karmali et al., 2021; Shah et al, 2017; Kurko et al, 2015; Donoghue et al., 2010; Socialstyrelsen, 2021; Läke medelsverket, 2020)

Läkemedelsberoende

”Grupp av fysiologiska, beteendemässiga och kognitiva fenomen, där läkemedlen får en mycket större betydelse för individen än annat som tidigare i livet varit prioriterat.”

- Ofta inducerat av sjukvården (iatrogent beroende)
- ICD-10 och DSM-V kriterier

Definition: kunskapsstöd för vårdgivare

Prevalensen av läkemedelsberoende är svår att mäta, men uppskattas till ca 1-2%

- 1,6 % av personer med användning av narkotiklassade läkemedel möter kriterierna för substansbrukssyndrom orsakat av narkotika (*CAN, 2021*)
- Totalt 33 563 personer fått vård för narkotikarelaterade diagnoser 2019 (*Socialstyrelsen 2021*)
 - 24 839 individer, skadligt bruk eller beroende

TACK!

Frågor?